

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عمران
علیهما السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
خَلَقَ لَنَا مِنْ دُونِهِ
الْحَيَاةَ الْمَوْتِ وَهُوَ
يَرْزُقُنَا وَيَعْلَمُ
الْأَعْيُنَ وَمَنْ يَشَاءُ
يَعْلَمُ الْغُيُوبَ

اهمیت نماز جمعه

از نگاه امام علی علیه السلام

مفید فیاضی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اهمیت نماز جمعه و آداب آن از دیدگاه امام علی علیه السلام

نویسنده:

مفید فیاضی

ناشر چاپی:

انتشارات مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	اهمیت نماز جمعه و آداب آن از دیدگاه امام علی علیه السلام
۷	مشخصات کتاب
۷	پیشگفتار
۸	راه شناخت امام علی علیه السلام
۸	بخش اول
۸	جایگاه جمعه در نگاه امام علی علیه السلام
۹	بخش دوم
۹	اهمیت اقامه نماز جمعه از دیدگاه مولی الموحدين امام علی علیه السلام
۹	مطلب اول: وظیفه حاکم اسلامی در ارتباط با نماز جمعه
۱۰	مطلب دوم: وظیفه مردم در ارتباط با برپایی نماز جمعه
۱۰	مطلب سوم: ضرورت حضور در نماز جمعه از دیدگاه امام علی علیه السلام
۱۱	مطلب چهارم: ممانعت شیطان از حضور مؤمنین در نماز جمعه
۱۱	مطلب پنجم: حضور بعضی از زندانیان در نماز جمعه به دستور حضرت علی علیه السلام
۱۱	مطلب ششم: حضور بانوان در نماز جمعه از دیدگاه حضرت علی علیه السلام
۱۲	مطلب هفتم: ضرورت حضور کارگزاران در نماز جمعه
۱۲	بخش سوم
۱۲	آداب حضور در نماز جمعه از دیدگاه امام علی علیه السلام
۱۲	مطلب اول: وظایف امام جمعه
۱۲	مطلب دوم: وظایف مردم در نحوه حضور در نماز جمعه
۱۲	مطلب سوم: حضور به موقع در نماز جمعه
۱۳	مطلب چهارم: تقسیم بندی ارزشی شرکت کنندگان در نماز جمعه
۱۳	مطلب پنجم: آداب نشستن مؤمنین در حال خطبه خواندن امام جمعه

- مطلب ششم: سکوت کردن به هنگام ایراد خطبه ۱۳
- بخش چهارم ۱۴
- جایگاه امامت جمعه از نظر امام علی علیه السلام ۱۴
- مطلب اول: شرایط موفقیت امام جمعه ۱۴
- مطلب دوم: خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در روز جمعه ۱۵
- مطلب سوم: ترجمه خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام ۱۵
- منابع تحقیق ۱۷
- پی نوشت ها ۱۷
- درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان ۱۷

اهمیت نماز جمعه و آداب آن از دیدگاه امام علی علیه السلام

مشخصات کتاب

سرشناسه: فیاضی، مفید عنوان و نام پدیدآور: اهمیت نماز جمعه و آداب آن از دیدگاه امام علی علیه السلام/مفید فیاضی. مشخصات نشر: قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۶. مشخصات ظاهری: ۴۸ص. شابک: ۹۷۸۹۶۴۹۷۳۰۹۹۸: ۳۰۰۰ ریال یادداشت: کتابنامه: ص. [۴۵]؛ همچنین به صورت زیرنویس. شماره کتابشناسی ملی: ۱۱۴۷۶۶۵

پیشگفتار

الحمد لله رب العالمین، وصَلَّى اللهُ عَلَى رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَلَعْنَةُ اللهِ عَلَى اَعْدَائِهِمْ اَجْمَعِينَ. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی - اعلی الله مقامه - و به برکت خون هزاران شهید، همه ساله شاهد بودیم که ملت مسلمان ایران سال نو را با سخنان گهربار امام عظیم الشأن که راهگشا و الهام بخش مسؤلین نظام و امت شهید پرور بود آغاز می کردند. این سنت حسنه پس از ارتحال غمبار امام راحل قدس سره با زعامت و رهبری رهبر عزیز انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای - دام ظلّه العالی - به نیکوترین صورت استمرار پیدا کرده و در آغاز هر سال با دور اندیشی و ژرف نگری، راه سال آینده را روشن و رهنمودهای لازم را ارائه می نمایند. به همین جهت، در آغاز سال ۱۳۷۹ شمسی، رهبر معظم انقلاب در پیام نوروزی خود، پس از تبریک و رهنمودهای لازم، موضوعی را مطرح کردند که هر روزه جامعه اسلامی ما شاهد برکات و فیوضات آن است. از آنجا که، سال ۱۳۷۹ با عید غدیر خم آغاز شد و با عید غدیر خم دیگری به پایان رسید؛ این واقعه شیرین را با هوشمندی خاص، غنیمت دانسته و آن را به عنوان «سال امام علی علیه السلام» نام گذاری کردند و در حالی که ملت مسلمان ایران مفتخر به مذهب تشیع علوی و تحت حاکمیت نظامی قرار دارند که پس از قرون و اعصار، بر مبنای «ولایت» استوار شده است بسیار ضروری است که مردم، با شخصیت والای امام علی علیه السلام بیشتر آشنا شده، و تلاش نمایند تا معرفت بیشتری نسبت به ابعاد مختلف زندگی فردی و اجتماعی و حکومتی آن حضرت پیدا کنند تا مهم ترین نیاز جامعه بشری را که داشتن الگوی کامل انسان است بر بشریت امروز ارائه دهند. اما اولین سؤال که به ذهن می آید این است که آیا شناختن شخصیتی که بعد از رسول خداصلی الله علیه وآله نظیری برای او وجود ندارد امکان پذیر است؟ یا به بیان خود آن حضرت که در خطبه سوم نهج البلاغه فرمود: «ولایرقی الی الطیر»؛ (۱) کسی را توان شناخت تمام ابعاد وجودی آن حضرت نیست. پس چگونه می توان به عمق شخصیت او پی برد؟ در پاسخ باید گفت: آب دریا را اگر نتوان کشید هم به قدر تشنگی باید چشید درست است که انسان‌های عادی نمی توانند به عظمت و جودی حضرت علی علیه السلام دسترسی کامل پیدا کنند؛ اما این امر مانع آن نخواهد شد که صاحبان فکر و اندیشه و شخصیت‌های اهل قلم و هنر، و صاحبان سیاست و حکمت، و والیان حکومت و قدرت، تلاشی میسور را صرف این معسور نکنند، که گفته‌اند: «المعسور بقدر المیسور». کار دشوار را باید به اندازه امکان انجام داد تا بشر محتاج، برای همیشه از این گنج بی پایان الهی و از این سرچشمه زلال معنوی دور نماند؛ بلکه همواره باید تلاش کنیم تا در حد توان و استعداد خود، جرعه هایی از زمزم زلال و صاف خدایی که همچون چشمه حیات بخش است (۲) بنوشیم و کام جان بشریت را از این آب طهور سیراب سازیم. به لطف الهی، زندگی سراسر افتخار آن حضرت، از آغاز ولادت در کعبه تا شهادت در مسجد کوفه، در حافظه تاریخ ثبت و در اسناد قابل دسترس، ضبط است. از دوران کودکی که در کنار رسول خداصلی الله علیه وآله جای گرفت تا آغاز بعثت و در دوران هجرت و تشکیل حکومت در مدینه و در سال‌های سخت غرابت امامت، تا دوران تلاش و جهاد برای اجرای عدالت و ارائه الگوی حکومت، همگی در تاریخ مسطور و مدوّن و در دسترس اهل نظر قرار دارد. از آنجا که دشمنان کمر به محو و تحریف

شخصیت او بسته بودند لذا از هیچ تلاش و کوششی در این زمینه کوتاهی نکردند؛ اما نتوانستند خورشید عالمتاب الهی علی علیه السلام را در پرده اوهام خود و در پس ابرهای تیره تهمت و دروغ پنهان سازند که امروز حتی دانشمندان غیر اسلامی افتخار آشنایی با ابر مرد تاریخ بشری را پیدا کرده و آثار قابل تقدیری از خود در مورد ایشان به جای گذاشته‌اند. اما سؤالی که مطرح است این است که راه شناخت امیرالمؤمنین علیه السلام کدام است؟

راه شناخت امام علی علیه السلام

یکی از بهترین راه‌های آشنایی با امیرالمؤمنین علیه السلام از میان راه‌های مختلف موجود، سیر در سیره علمی و عملی آن حضرت است. سال‌های گذشته به برکت نامگذاری این سال به نام سال امام علی علیه السلام حرکت با ارزشی آغاز شد و به صورت فردی و جمعی و با نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری اجتماعات و کنگره‌های پر محتوی، قدم‌های مهمی در راه شناخت امام علی علیه السلام برداشته شد و هر کس به حدّ توان خود خریدار بازار یوسف گردید. در آستانه برگزاری دومین گردهمایی سالانه ائمه جمعه استان ولایت مدار مازندران، بنده نیز به پیشنهاد دفتر نمایندگی شورای سیاست‌گذاری ائمه جمعه محترم استان، برای اظهار ارادت به ساحت مقدّس مولای متقیان، مطالبی را تحت عنوان «اهمیت نماز جمعه و آداب آن از دیدگاه امام علی علیه السلام تقدیم حضور شما نموده و شرح حال خود را با دو بیت ذیل بیان می‌کنم: جَاءَتْ سُلَيْمَانَ يَوْمَ الْعِيدِ قُبْرَةٌ آتَتْ بِفَخْدٍ جَرَادٍ وَكَانَ فِي فَيْهَا تَرْتُمْتُ بِفَصِيحِ الْقَوْلِ وَاعْتَدَرْتُ إِنَّ الْهَدَايَا عَلَى مَقْدَارِ مُهْدِيهَا(۳) هدف این است که در حدّ توان با تکیه بر کلام امام علی علیه السلام به اهمیت نماز جمعه و آداب و ضرورت‌های آن آشنا شویم و به ارزش آن بیش از پیش پی ببریم و از دیدگاه امام المصلّین، سید الوصیین، امیرالمؤمنین علی علیه السلام درباره نماز سیاسی - عبادی جمعه آگاهی بیشتری پیدا کنیم. ان شاء الله. مفید فیاضی امام جمعه شهرستان نور ۱۳۷۹

بخش اول

جایگاه جمعه در نگاه امام علی علیه السلام

بسم الله الرحمن الرحيم از بیان امیر بیان علیه السلام، منقول از «اصبغ بن نباته» که از بهترین یاران و نزدیک‌ترین دوستان حضرت علی علیه السلام بود، می‌توان دریافت که جمعه از جایگاه رفیعی در نزد آن حضرت برخوردار بوده است. عن اصبغ بن نباته: قال علی علیه السلام: «لَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ غَزَاءٌ وَيَوْمُهَا يَوْمٌ أَزْهَرُ، وَمَنْ مَاتَ لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ كُتِبَ لَهُ بِرَأْتُهُ مِنْ ضَغْطَةِ الْقَبْرِ وَمَنْ مَاتَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كُتِبَ لَهُ بِرَأْتُهُ مِنَ النَّارِ»؛ (۴) «شب جمعه با شرافت‌ترین شب‌ها و روز جمعه شکوفاترین روز هاست و کسی که در شب جمعه از دنیا برود از فشار قبر در امان است و کسی که در روز جمعه بمیرد از آتش جهنم آزاد است». امیرالمؤمنین علیه السلام جایگاه جمعه را در سخن دیگری این‌گونه توصیف فرموده است: عن امیرالمؤمنین علیه السلام: انه قال: «إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَ الْجُمُعَةَ فَجَعَلَ يَوْمَهَا عِيدًا وَاخْتَارَ لَيْلَهَا فَجَعَلَهَا مِثْلَهَا، وَانَّ مِنْ فَضْلِهَا أَنْ لَا يُسْأَلَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حَاجَةً إِلَّا اسْتَجِيبَ لَهُ وَإِنْ اسْتَحَقَّ قَوْمٌ عِقَابًا فَصَادَفُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَيْلَتِهَا صِيرَفَ عَنْهُمْ ذَلِكَ وَلَمْ يَبْقَ شَيْءٌ مِمَّا أَحْكَمَهُ اللَّهُ وَفَضَّلَهُ إِلَّا أَبْرَمَهُ فِي لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ، فَلَيْلَةُ الْجُمُعَةِ لَيْلَةٌ غَزَاءٌ وَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ يَوْمٌ أَزْهَرُ»؛ (۵) «امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: خداوند شب و روز جمعه را برگزید و آنان را عید گردانید؛ از جمله فضیلت‌های شب و روز جمعه آن است که، هیچ حاجتی در روز جمعه از خداوند درخواست نمی‌شود مگر آن‌که برآورده شود و اگر گروهی مستحق عقوبت باشند و زمان عقوبت آنان با شب یا روز جمعه مصادف شود، خداوند آن عقوبت را از آنان برمی‌دارد و هیچ قضا و قدر الهی نیست مگر این که در شب جمعه قطعی می‌شود، شب جمعه در بین شب‌ها با شرافت‌ترین و روز جمعه هم درخشان‌ترین روز

هاست». اهمیت جمعه را از شرح بیان امام علی علیه السلام و از سؤال و جواب شخصی که با رسول خدا صلی الله علیه و آله مطرح فرمود، می‌توان فهمید. علی علیه السلام فرمود: ما با رسول خدا صلی الله علیه و آله بودیم که مردی آمد و گفت: یا رسول الله! پدر و مادرم فدایت باد! به من خبر ده از این که روز یکشنبه چرا روز یکشنبه نامیده شد و به همین ترتیب همه ایام را پرسید تا به روز جمعه رسید، سپس گفت: پدر و مادرم فدایت باد! مرا از فضیلت روز جمعه باخبر کن. رسول خدا صلی الله علیه و آله گریست و فرمود: از فضیلت روز جمعه پرسیدی؟ گفت: آری. فرمود: فرشتگان در آسمان آن را روز «مزید» و فراوانی نامیدند. روز جمعه، روزی است که خدا آدم علیه السلام را آفرید و در او روح دمید و در روز جمعه خداوند آدم علیه السلام را به بهشت ساکن کرد و در روز جمعه فرشتگان بر آدم علیه السلام سجده کردند و روزی است که خداوند آدم و حوا علیهما السلام را گرد آورده است و روز جمعه روزی است که خداوند به آتش گفت: ای آتش! بر ابراهیم سرد و سلامت باش. خداوند در روز جمعه دعای یعقوب علیه السلام را بر آورده و ترک اولای آدم را بخشیده است و خداوند در این روز بلا- و گرفتاری حضرت ایوب را برطرف نمود و به حضرت ابراهیم فدایی عظیم داده است و در روز جمعه خداوند آسمان و زمین و آنچه در آن‌هاست را آفرید و بالاخره روز جمعه روزی است که از شدت هول و هراس قیامت کاسته می‌شود. (۶) در روز جمعه (به خاطر این که جمعیت‌های مؤمن در صفوف به هم فشرده در نماز جمعه حضور پیدا می‌کنند) از نظر امیرالمؤمنین علیه السلام این گونه توصیف شده که روز جمال و شکوه است.

بخش دوم

اهمیت اقامه نماز جمعه از دیدگاه مولی الموحدين امام علی علیه السلام

بحث درباره برپایی نماز جمعه از دیدگاه آن حضرت، در قالب چند مطلب مطرح می‌شود:

مطلب اول: وظیفه حاکم اسلامی در ارتباط با نماز جمعه

ذات اقدس ربوبی در قرآن کریم فرمود: «الَّذِينَ إِن مَّكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ» (۷) «مؤمنین کسانی هستند که چون در زمین به آن‌ها حکومت و قدرت دادیم نماز را برپا بدارند». امام علی علیه السلام در نامه به جناب محمد بن ابوبکر نوشت: «واعلم انَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِكَ تَبِعَ لِصَلَاتِكَ»؛ (۸) «بدان که تمام کارهای تو تابع نماز توست». این پیام امیرالمؤمنین علیه السلام برای همه مسئولین حکومت اسلامی است که باید به آن توجه لازم را داشته باشند. حال که نماز جمعه از مهم‌ترین نمازهای واجب بوده و دارای دو بعد سیاسی و عبادی است، طبعاً مهم‌ترین وظیفه حاکمان مؤمن برپایی آن است، لذا تا زمانی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در مکه حضور داشتند و فاقد قدرت و حکومت بودند، نتوانستند نماز جمعه را برپا نمایند، از این رو به محض اینکه در آستانه ورود به شهر مدینه قرار گرفتند اولین اقدام آن حضرت اقامه نماز جمعه بود. امام راحل عظیم الشان نیز با تأسی از رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از تشکیل حکومت و تثبیت پایه‌ها و ارکان نظام اسلامی، در همان ابتدا مرحوم حضرت آیت الله طالقانی رحمه الله را به امامت جمعه تهران منصوب و به تدریج در سراسر کشور پهناور ایران این سنت محمدی صلی الله علیه و آله را احیا نمودند. از نظر امام علی علیه السلام ضرورت تشکیل نماز جمعه به اندازه‌ای است که فرمود: «العشيرة إذا كانَ عليهم أميرٌ يُقيمُ الحدودَ عليهم فقد وَجِبَ عليهم الجمعةُ والتشريقُ»؛ (۹) «هرگاه طایفه‌ای امیری داشته باشند که بر ایشان اجرای حدود کند نماز جمعه و رفتن به منی در ایام تشریق بر آن‌ها واجب است». قال علی علیه السلام: «لا يَصِحُّ (لا يصلح) الحُكْمُ ولا الحدود ولا الجمعة إلا بإمام»؛ (۱۰) «امام زین العابدین از جد بزرگوارش حضرت علی علیه السلام نقل فرمود که قضاوت و اجرای حدود و اقامه نماز جمعه از شؤونات امام و به اذن او صحیح است». بنابراین از دیدگاه امام علی علیه السلام صحّت و مشروعیت نماز جمعه به وجود امام عادل است. در کتاب

سلیم بن قیس که اولین کتاب در عصر امام علی علیه السلام و مورد تأیید ائمه علیهم السلام است، آمده است: قال علی علیه السلام: الواجب فی حکم الله و حکم الإسلام علی المسلمین بعد ما يموتُ امامُهُم أو یقتلُ ضالاً کان أو مهتدياً، أن لا یعملوا عملاً ولا یقدّموا یداً ولا رجلاً. فَبیلَ أن یختاروا لأنفسِهِم اماماً عفیفاً، عالماً ورعاً، عارفاً بالقضاء والسینة یجبی فیهِم و یقیم حجّهم و جمعهم و یجبی صدقاتِهِم؛ (۱۱) یعنی در حکم خدا و اسلام، بر مسلمین واجب است که هر گاه پیشوای شان بمیرد یا کشته شود، چه گمراه باشد یا هدایت یافته، برای هیچ کاری گامی برنداشته و دست پیش نکشند مگر آنکه اول برای خود، رهبری پاکدامن، دانا، با تقوا و آگاه به قضاوت و دین انتخاب کنند تا او مالیات‌ها را جمع‌آوری نموده، حج و نماز جمعه را برپا کند و صدقات (زکات) آنان را گرد آورد. حکومت اسلامی، نظامی است که ایجاد و بقای آن به حضور امت اسلامی و پشتیبانی آنان بستگی دارد. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: لولا حضور الحاضر و قیام الحجّة بوجود الناصر؛ (۱۲) اگر مردم به صحنه نمی‌آمدند و بدین وسیله حجت اقامه نمی‌شد حکومت را در این شرایط نمی‌پذیرفتم (زیرا توفیقی حاصل نمی‌شود). و استمرار حضور امت اسلامی به ولایت پذیری و نیز به کمک نماز جمعه است که دوام حضور عمومی را تضمین می‌نماید، همان‌طور که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، شاهد صدق این مدعا هستیم. دشمنان انقلاب اسلامی به قصد براندازی نظام، تخریب عقیده به ولایت و به قصد برهم زدن جماعت جمعه، تلاش‌های مذبحانه زیادی کرده‌اند؛ از جمله: شهادت شهدای محراب و ترور ائمه جمعه و انفجار در مراسم نماز جمعه، شاهد این ادعاست، ولی به لطف الهی این توطئه‌ها به جایی نرسیده است. همان‌طور که اقامه نماز جمعه و نصب ائمه جمعه به عهده حاکم اسلامی است، حضور اعضاء حکومت در نماز جمعه از حضور امت ضروری‌تر و مهم‌تر می‌باشد. کرسی خطابه جمعه، زبان متقابل امام و امت است. امام جمعه، منصوب امام و حاکم عادل است، چنانچه از یک طرف سخنگوی اصل نظامی اسلامی است که مبتنی بر ولایت است و از طرف دیگر منعکس‌کننده نظرات و پیشنهادات و نیازمندی‌های امت اسلامی و ولایت مدار است و با داشتن شرایط منتقد و ناصح، امین دولت و ملت می‌باشد.

مطلب دوم: وظیفه مردم در ارتباط با برپایی نماز جمعه

پذیرش ولایت امام عادل و منصوص و منسوب، از جمله نشانه‌های شیعه است؛ زیرا عدم انقیاد امر حکومت، خسارت جبران ناپذیری به بار خواهد آورد و عدم تبعیت از حاکم، برای اقامه نماز جمعه نیز خسارت بار می‌باشد. حضرت علی علیه السلام فرمود: «ثلاثه إن انتم خالفتهم فیهن إئمتکم هلکتکم، جمعتکم و جهاد عدوکم و مناسککم»؛ (۱۳) «سه چیز است که اگر در رابطه با آن با پیشوا و رهبر تان مخالفت کنید، نابود می‌شوید: ۱ - نماز جمعه ۲ - جهاد در راه خدا با دشمنانتان ۳ - مناسک حج».

مطلب سوم: ضرورت حضور در نماز جمعه از دیدگاه امام علی علیه السلام

از نگاه امیرالمؤمنین علیه السلام معیار ارزیابی شخصیت افراد و صحت و سقم کارهای مؤمن نماز است و نماز هر کسی میزان ایمان آن شخص محسوب می‌شود. امیرالمؤمنین علیه السلام بر حضور در نماز جمعه تأکید مؤکد داشت. در این مورد وقتی نامه‌ای به یکی از یاران خود به نام حارث همدانی نوشت، متذکر شد: لا تُسافر فی یوم جمعه حتی تشهد الصلوة إلا فاصلاً فی سبیل الله أو فی امر تُعذرُ به (۱۴)؛ یعنی در روز جمعه تا نماز جمعه نخواندی مسافرت نکن، مگر این که در حال جهاد در راه خدا باشی یا کاری که جداً به انجام آن معذور باشی و انجام آن ضروری باشد. مولای متقیان سفارش می‌کرد که به کاری که موجب می‌شود تا توفیق حضور در نماز جمعه را از شما سلب کند نپردازید و حتی داروی ضعف آور را در روز قبل از جمعه نخورید. امام علی علیه السلام فرمود: «لا یشرّب أحدکم الدواء یوم الخمیس، فقیل: یا امیرالمؤمنین ولم ذلک؟ قال: لئلا یضعف عن اتیان الجمعة (۱۵)»؛ «کسی از شما در روز پنجشنبه داروی ضعف آور نخورد. پرسیدند: چرا ای امیرالمؤمنین؟! فرمود: برای این که مبادا ضعف به او دست بدهد که نتواند

روز جمعه به نماز جمعه برود». آن حضرت ترک نماز جمعه را بدون عذر برای هیچ مردی روا نمی‌دانست و ترک نماز جمعه را در سه هفته پی در پی موجب نفاق می‌دانست. امام علی علیه السلام فرمود: «مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مُتَتَابِعَةً لَغَيْرِ عَلَيْهِ كُتِبَ مُنَافِقًا»؛ (۱۶) «یعنی هر کسی بدون عذری سه هفته پی در پی نماز جمعه را ترک کند، در شأن او نوشته می‌شود که منافق است».

مطلب چهارم: ممانعت شیطان از حضور مؤمنین در نماز جمعه

امیرالمؤمنین از قول رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می‌فرماید که آن حضرت فرمود: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ عَدَّتِ الشَّيَاطِينُ بِرَايَاتِهَا إِلَى الْأَسْوَاقِ فَيَرْمُونَ النَّاسَ بِالتَّرَايِثِ وَالتَّرِبَاتِ وَيَثْبُطُونَهُمْ عَنِ الْجُمُعَةِ»؛ (۱۷) «چون روز جمعه فرا رسد شیطان‌ها صبح زود با پرچم‌هایشان به بازار می‌روند و به طرف مردم موانع می‌افکنند و آنان را از آمدن به نماز جمعه باز می‌دارند».

مطلب پنجم: حضور بعضی از زندانیان در نماز جمعه به دستور حضرت علی علیه السلام

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «أَنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يُخْرِجُ أَهْلَ السَّجُونِ مِنَ الْحَبْسِ فِي دِينٍ أَوْ تَهْمَةٍ إِلَى الْجُمُعَةِ فَيَشْهَدُونَهَا وَيُضَمُّ مِنْهُمْ الْأَوْلِيَاءَ حَتَّى يَرُدُّوهُمْ. وَبِهَذَا الْإِسْنَادِ: أَنَّ عَلِيًّا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ يُخْرِجُ الْفُسَّاقَ إِلَى الْجُمُعَةِ وَكَانَ يَأْمُرُ بِالتَّضْيِيقِ عَلَيْهِمْ»؛ (۱۸) حضرت علی علیه السلام همیشه کسانی را که به واسطه بدهکاری یا تهمت، در زندان بودند، روز جمعه برای شرکت در نماز جمعه از زندان خارج می‌ساخت و آن‌ها را به نماز جمعه می‌آورد و اولیائشان ضامن می‌شدند که آنان را به زندان بازگردانند. و نیز به همین سند روایتی نقل شده که آن حضرت تبه‌کاران را برای شرکت در نماز جمعه از زندان خارج می‌ساخت و دستور می‌داد نسبت به آنان سختگیری نمایند.

مطلب ششم: حضور بانوان در نماز جمعه از دیدگاه حضرت علی علیه السلام

در بعضی از روایات، عدم ضرورت حضور زنان در نماز جمعه از قول امام علی علیه السلام وارد شده است، در عین حال حضور عملی امیرالمؤمنین با جمیع اعضای خانواده خود؛ یعنی همسر مکرمه شان حضرت زهرا علیها السلام و فرزندان آنان امام حسن و امام حسین علیهما السلام در نماز جمعه بیانگر اهمیت حضور زنان در نماز جمعه است. جناب ابن عباس درباره شأن نزول آیه شریفه: «وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا»؛ (۱۹) «و هنگامی که تجارت و یا لهو را دیدند، تو را (ای رسول خدا) در حال خواندن خطبه ترک کردند»؛ فرمود: در یک روز جمعه دحیه کلبی از شام به مدینه وارد شد و برای اعلام به مردم، برای فروش کالای تجاری خود بر طبل کوبید، همه کسانی که در نماز جمعه بودند پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را در حال خطبه خواندن ترک کردند به جز چند نفر که عبارت بودند از: علی، حسن، حسین، فاطمه علیهم السلام سلمان فارسی، ابوذر، مقداد و صهیب رومی. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند در این حال به مسجد نگاه کرد و اگر این گروه در نماز جمعه باقی نمی‌ماندند خداوند مدینه را با اهل آن فرو می‌برد و از آسمان بر این مردم همانند عذاب قوم لوط، سنگ آسمانی می‌بارید. حضور حضرت زهرا علیها السلام نشانه‌ای روشن بر اهمیت نماز جمعه از روایت فوق می‌فهمیم که حضور اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله از جمله حضرت فاطمه علیها السلام دال بر اهمیت حضور زنان در آن است و پیامش برای شیعیان این است که سعی کنید با تمام اعضای خانواده در نماز جمعه حاضر شوید. در بیان دیگری از حضرت علی علیه السلام در جواز حضور زنان در نماز جمعه و جایگزینی آن به جای نماز ظهر آنان، وارد شده است: «عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّهُ قَالَ: إِذَا شَهِدُوا الْمَرْثَةَ وَالْعَبْدَ الْجُمُعَةَ أَجْزَأَتْ عَنْهُمَا مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ»؛ (۲۰) «هنگامی که زن و غلام در نماز جمعه شرکت نمایند به جای نماز ظهر آنان محسوب می‌شود».

مطلب هفتم: ضرورت حضور کارگزاران در نماز جمعه

نکته دیگری که باید متذکر شد این است که با توجه به این که ولی امر مسلمین، امام جمعه را منصوب می‌کند و او نیز عهده‌دار وظایف مهمی است، افراد حکومت و کارگزاران نظام اسلامی باید اولاً، در نماز جمعه حضور دائم و فعالی داشته باشند؛ چنانکه امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه‌ای که به محمد بن ابی بکر به هنگام تصدی امر ولایت بصره می‌دهد موضوعاتی را متذکر می‌شود؛ از جمله: «وَاعْلَمَنَّ أَنَّ كُلَّ شَيْءٍ مِنْ عَمَلِكَ تَبِعَ لِصِلَاتِكَ» (۲۱) بدان که تمام کارهای تو تابع نماز توست. در حقیقت مخاطب امیرالمؤمنین علیه السلام تنها محمد بن ابی بکر نیست؛ بلکه تمام کارگزاران نظام اسلامی، مخاطب آن حضرت هستند. ثانیاً: از هرگونه حمایت و پشتیبانی برای اقامه نماز جمعه و تقویت نهاد امامت جمعه دریغ نداشته باشند.

بخش سوم

آداب حضور در نماز جمعه از دیدگاه امام علی علیه السلام

مطالب مربوط به آداب برگزاری و حضور در نماز جمعه را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد: دسته اول مربوط به امامت جمعه است و دسته دوم مربوط به شرکت کنندگان در نماز جمعه.

مطلب اول: وظایف امام جمعه

از نظر امیرالمؤمنین علیه السلام امام جمعه علاوه بر شرایط خاصی که باید داشته باشد که در کتب فقهی به طور مفصل مورد بحث قرار گرفته است می‌بایست آداب دیگری را نیز مد نظر قرار دهد؛ از جمله: به هنگام ایراد خطبه می‌تواند به منبر قرار گرفته و برای مردم خطبه ایراد نماید؛ چنان که آمده است: «عن عباد بن عبدالله قال: كان علي عليه السلام يخطب على منبر من آجر» (۲۲)؛ عباد بن عبدالله نقل کرده که علی علیه السلام بر منبری از آجر ایستاده و خطبه می‌خواند. از دیدگاه امام علی علیه السلام خطیب جمعه وظیفه دارد در آغاز خطبه و به هنگام رو به رو شدن با مردم، برخورد صمیمی همراه با آداب اسلامی از خود نشان بدهد و عملاً اولین درس تربیتی را به شرکت کنندگان نماز جمعه تعلیم دهد؛ چنان که می‌فرماید: «أَنَّ كَانِ إِذَا سَعِدَ الْمَنْبَرِ سَلَّمَ عَلَى النَّاسِ»؛ (۲۳) «پیامبر صلی الله علیه و آله هرگاه بر منبر خطبه قرار می‌گرفت به مردم سلام می‌کرد». و در جای دیگری آمده است که مولی الموحدین زمانی که قصد ایراد خطبه می‌کرد این امر را به عنوان سنت تلقی می‌نمود. در جای دیگر می‌فرماید: «انه قال: من السنه إِذَا سَعِدَ الْإِمَامُ الْمَنْبَرِ أَنْ يُسَلِّمَ إِذَا اسْتَقْبَلَ النَّاسَ»؛ «از سنت است که امام وقتی بر روی منبر رفت و رو به روی مردم قرار گرفت، بر مردم سلام و تحیت بفرستد».

مطلب دوم: وظایف مردم در نحوه حضور در نماز جمعه

در مفهوم جمله «فاسْعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ» (۲۴) در آیه شریفه سوره جمعه، امام علی علیه السلام بیانی دارد که از آن بر می‌آید منظور از «سعی»، دویدن نباشد بلکه راه رفتن عادی همراه با وقار و اعتدال مورد نظر باشد. حضرت در جواب سؤالی که راجع به قول خداوند «فاسْعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ» شده است، فرمودند: «ليس السعي الاشتداد ولكن يمشون اليها مشياً»؛ (۲۵) «منظور از سعی، راه رفتن تند نیست، بلکه راه رفتن عادی است». البته شاید منظور این باشد که رفتن به نماز جمعه را به تأخیر نیندازید.

مطلب سوم: حضور به موقع در نماز جمعه

حضور به موقع و عدم تأخیر در رفتن به نماز جمعه یکی از مطالب مورد عنایت آن حضرت بود. در حدیثی از آن امام علیه السلام نقل شده که: «لئن أجلس عن الجمعة أحبّ الي من ان أعدد حتى اذا جلس الامام جئت أخطى رقاب الناس» (۲۶)؛ یعنی در خانه نشستن و در نماز جمعه شرکت نکردن را بیشتر دوست دارم از این که زمانی به محل نماز برسم که امام آماده ایراد خطبه می‌شود و (به خاطر ازدحام جمعیت) مردم را زیر دست و پا بگیرم. منظور آن حضرت این است که باید تلاش کرد قبل از شروع خطبه در محل برگزاری نماز جمعه حاضر شد.

مطلب چهارم: تقسیم بندی ارزشی شرکت کنندگان در نماز جمعه

در یکی از روایات، امام علی علیه السلام شرکت کنندگان نماز جمعه را به سه گروه تقسیم نموده و می‌فرماید: «الناس فی اتیان الجمعة ثلاثة رجال: رجل حَضَرَ الجمعة للغو والمراء فذلك حَظُّه منها، وَرَجُلٌ جَاءَ وَالامامَ يَخْطُبُ فَصَلَّى، فان شاء الله اعطاه وان شاء حرمه، وَرَجُلٌ حَضَرَ قَبْلَ خُرُوجِ الامامِ فَصَلَّى ما قَضَى له ثُمَّ جَلَسَ فِي اَنْصَابٍ وَسَكُونٍ حَتَّى خَرَجَ الامامُ اِلَى اَنْ قَضَيْتَ، فَهِيَ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي تَلِيهَا، وَزِيَادَةٌ ثَلَاثَةُ اَيامٍ، ذَلِكَ لِانَّ اللهَ يَقُولُ «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ امْتَالِهَا»؛ (۲۷) یعنی مردمی که به نماز جمعه می‌آیند سه گروهند: ۱ - کسانی که برای کار لغو و قصد بیهوده و خودنمایی به نماز جمعه می‌آیند که هیچ ثوابی برای آنها منظور نمی‌شود. ۲ - کسانی که در حال خطبه خواندن امام به نماز جمعه می‌آیند، خداوند اگر خواست، ثواب نماز جمعه را عطا می‌کند و اگر نخواست ثوابی به آنها نمی‌دهد. ۳ - اما گروه سوم کسانی هستند که جلوتر از ورود امام به محل نماز جمعه می‌آیند و اگر چیزی از (نماز یا دعا) از او قضاء شده است، قضای آن را انجام می‌دهد، سپس با سکوت و آرامش در جای خود می‌نشیند تا امام جمعه بیاید. این نماز جمعه کفاره همه گناهیانی خواهد بود که از آن روز تا هفته آینده به اضافه سه روز دیگر از او سرزند؛ زیرا آیه قرآن می‌فرماید: «هر کسی که کار نیکی انجام داد خداوند ده برابر آن را به او عطا خواهد کرد»؛ یعنی در ازای یک روز نماز جمعه، خداوند گناهان ده روز او را می‌بخشد.

مطلب پنجم: آداب نشستن مؤمنین در حال خطبه خواندن امام جمعه

مؤمنین باید رو به قبله بنشینند و امام جمعه در حال خطبه باید رو به روی آنان و پشت به قبله قرار گیرد. امیرالمؤمنین علی علیه السلام از قول رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل فرمود که: «كُلٌّ وَاَعْظُ قَبْلَهُ»؛ (۲۸) یعنی هر واعظی رو به روی مأمومین و در قبله نماز گزاران قرار گیرد. بنابراین شرکت کنندگان در نماز جمعه باید از جهت نشستن، رعایت قبله را نموده و به خاطر تکیه بر دیوار دادن به هنگام خطبه جهت خود را از قبله تغییر ندهند تا از فضیلت نماز آنان کاسته نگردد و به اجر و پاداش کامل دست یابند. ان شاء الله.

مطلب ششم: سکوت کردن به هنگام ایراد خطبه

نماز گزار در نماز جمعه باید به هنگام ایراد خطبه امام جمعه، اولاً: سکوت نماید، ثانیاً: به خطبه‌ها، با توجه گوش فرا دهد، ثالثاً: به این طرف و آن طرف نگاه نکند، گرچه همه این آداب از نظر فقهی تأکید شده و لکن اگر از روی ناچاری، مختصری رعایت نشد موجب بطلان نماز جمعه نخواهد شد؛ اما باید سعی شود که این آداب به طور کامل مراعات گردد. «قال علی علیه السلام: لا كلام والامام يخطب ولا - إلتفات إلا كما يحل في الصلوة وإنما جعلت الجمعة ركعتين من أجل الخطبتين جعلتا مكان الركعتين فهي صلاة حتى ينزل الامام»؛ (۲۹) یعنی به هنگامی که امام مشغول خواندن خطبه نماز جمعه است نماز گزاران نباید سخنی بگویند و نیز نباید به اطراف نگاه کنند؛ مگر در همان حدی که در نماز می‌توان به اطراف نگاه کرد و مجاز است؛ زیرا نماز جمعه به خاطر دو خطبه‌ای که قبل از نماز ایراد می‌شود به جای دو رکعت نماز محسوب می‌شود. پس خطبه، نماز است و تا زمانی که امام از کرسی خطابه

فروید بیاید باید نماز گزار خود را در نماز بداند، تا جایی که اصبع بن نباته از آن حضرت نقل نمود که: «إِذَا قَالَ الرَّجُلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ صَلاةً فَلَا صَلاةَ لَهُ؛ یعنی اگر روز جمعه نماز گزار در حال خطبه امام به دیگری بگوید: سکوت کن! نماز او نیز بی ارزش می شود. بنابراین باید در حال خطبه کاملاً سکوت نمود تا فضیلت نماز حفظ گردد. در بیان دیگری امام علی علیه السلام فرمود: يَسْتَقْبِلُ النَّاسُ الْإِمَامَ عِنْدَ الْخُطْبَةِ بوجوههم وَيُضِعُّونَ إِلَيْهِ؛ (۳۰) یعنی مردم باید به هنگام خطبه خواندن امام جمعه، رو به روی او باشند و به خطبه های او گوش بدهند. علت تأکید برای گوش دادن خطبه، این است که خطبه به جای دو رکعت نماز محسوب می شود و امام جمعه می بایست با زبان فصیح و بیان روشن، امور دینی و اعتقادی و اخلاقی و نیز مسائل مهم سیاسی را که دانستن آن بر همگان ضروری است بیان کند و مردم را در جریان امور قرار دهد.

بخش چهارم

جایگاه امامت جمعه از نظر امام علی علیه السلام

با توجه به مفاهیم احادیث منقول از آن حضرت که جلوتر به آن اشاره شد، امامت جمعه، یک منصب حکومتی است و از وظایف مهم حاکم اسلامی برپایی نماز جمعه است و مردم نیز وظیفه دارند در این امر از حاکم اسلامی تبعیت داشته باشند و نیز اقامه نماز جمعه در تمام قلمرو حکومت اسلامی مورد توجه است، بر همین اساس است که امامان جمعه در هر نقطه از کشور اسلامی باید منصوب از ناحیه ولی امر مسلمین باشند. همین نکته دلیلی روشن بر اهمیت جایگاه امامت جمعه است و بدیهی است که باید نقش مهم و مؤثری در قلمرو امامت خود ایفا کنند و در تمام زمینه ها، هدایت و ارشاد و نظارت را به عهده داشته باشند. اصولاً شیوه اقامه نماز جماعت و جمعه امر مهمی است که امیرالمؤمنین علیه السلام در عهدنامه خود به مالک اشتر، آداب امامت جمعه و جماعت را در کنار وظایف مهم دیگر حکومت به او متذکر می شود و می فرماید: «إِذَا قُمْتَ فِي صَلاةِكَ لِلنَّاسِ فَلَا تَكُونَنَّ مَنْفَرًّا»؛ (۳۱) چون با مردم به نماز جماعت می ایستی چنان نماز مگزار که مردم را برهانی. و در جای دیگر می فرماید: هنگامی که به دستور رسول خداصلی الله علیه وآله عازم برای یمن بودم از آن حضرت شیوه امامت و اقامه نماز را پرسیدم.

مطلب اول: شرایط موفقیت امام جمعه

راهنمایی خواستن امام علی علیه السلام از رسول خداصلی الله علیه وآله، بیانگر این نکته است که امام جمعه باید در فکر این باشد که راه موفقیت خود را جست و جو کند و لوازم موفقیت خود را بفهمد و همچنان که خود حضرت علی علیه السلام می خواهد استاندار و امام جمعه و جماعت موفق نیز باشد. رسول خداصلی الله علیه وآله در جواب حضرت علی علیه السلام می فرماید: «صَلِّ بِهِمْ كَصَلاةِ أَصْغَرِهِمْ وَكُنْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا»؛ (۳۲) مانند ضعیف ترین آن ها نماز بگزار؛ یعنی به جهت رعایت حال افراد ضعیفی که در نماز هستند، نماز را متناسب توان آن ها بر پا کن. حال که امام جمعه عهده دار مسائل دینی و سیاسی در قلمرو امامت خودش است، باید در تمام زمینه ها به تناسب حال افراد و رعایت حقوق آن ها عمل کند و از جمله این که «کن بالمؤمنین رحیمًا» با مؤمنین مهربان باشد. پس می توانیم نتیجه گیری کنیم که شرط توفیق امام جمعه، رأفت و رحمت نسبت مؤمنین است. وقتی که خداوند در قرآن خطاب به رسول خداصلی الله علیه وآله می فرماید: «فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ»؛ (۳۳) «ای رسول رحمت، خدا تو را با خلق، مهربان و خوش خو گردانید، اگر تندخو و سخت دل بودی مردم از اطراف تو پراکنده می شدند (اگر کسی به تو بد کرد) پس از آن ها بگذر و برای آن ها آمرزش بخواه و با آن ها مشورت کن». یعنی شرط توفیق، علاوه بر خوش اخلاقی، نرمش، گذشت، خیرخواهی، همفکری و مشورت با مردم است که

مردم امام خود را از خود و خیرخواه خود بدانند و در نتیجه موجب اطاعت و همکاری آنان خواهد شد. در عهدنامه امام علی علیه السلام به مالک اشتر، چند نکته قابل توجه است که رعایت حال ضعفا و محرومین باید در دستور کار باشد و نیز رفتار امام جمعه و جماعت؛ چه در مقام نماز و چه در مقامات دیگرش، شرط موفقیت اوست و نیز عملکرد رفتار او نباید موجب نفرت و انزجار مردم باشد و همچنین امام علی علیه السلام می‌فرماید: «وَإِذَا قُمْتَ فِي صَلَاتِكَ بِالنَّاسِ فَلَا تَكُونَنَّ مُنْفَرًّا، وَلَا مُضَيِّعًا فَإِنَّ فِي النَّاسِ مِنْ بِيهِ الْعِلَّةُ وَلَهُ الْحَاجَةُ»؛ (۳۴) «هنگامی که برای مردم نماز اقامه می‌کنی نفرت آور و تضییع کننده نباشد؛ زیرا در میان مردم کسانی هستند که بیمارند یا کار فوری دارند و باید رعایت حال آن‌ها را نمود». پس خطبه‌های نماز جمعه باید اولاً کوتاه، ثانیاً جذاب و جالب و مطالب آن به روز و مورد نیاز مردم باشد. شرط دیگر توفیق این است که همان طور که حاکم اسلامی و ولی امر مسلمین، امام جمعه را نصب می‌کند او را مورد حمایت نیز قرار بدهد، به خصوص چون این منصب یک منصب حکومتی است، بر عهده دولت اسلامی است که نیازهای این نهاد مهم ولایتی را برطرف نماید تا پاسخگوی درخواست‌های به حق مردم باشد و امکانات انجام وظیفه محوله را در اختیار او قرار دهد، پس همکاری کارگزاران نظام با امام جمعه شرط لازم موفقیت است. در پایان نوشته برای حُسن ختام و ارشاد و هدایت تام خطبه‌ای از خطبه‌های نماز جمعه امیرالمؤمنین علی علیه السلام را ذکر می‌نمایم تا ان شاء الله همه ما از برکات و فیوضات کلام مولی الموحدين عليه السلام برخوردار گردیم.

مطلب دوم: خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام در روز جمعه

«عَنْ جَابِرٍ، عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ، قَالَ: خَطَبَ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ ذِي الْقُدْرَةِ وَالسَّيْلَانِ، وَالرَّافِعَةِ وَالْإِمْتِنَانِ، أَحْمَدُهُ عَلَى تَتَابُعِ النِّعَمِ، وَأَعُوذُ بِهِ مِنَ الْعَذَابِ وَالنَّقَمِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، مُخَالَفَةً لِلجَاهِدِينَ وَمَعَانِدَةً لِلْمُبْطِلِينَ، وَأَقْرَاراً بِأَنَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، قَفِيَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ وَخَتَمَ بِهِ النَّبِيِّينَ، وَبِعْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ، وَقَدْ أُوجِبَ الصَّلَاةُ عَلَيْهِ، وَأَكْرَمَ مَثْوَاهُ لَدَيْهِ وَأَجْمَلَ أَحْسَانَهُ إِلَيْهِ. أَوْصِيكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِتَقْوَى اللَّهِ الَّذِي هُوَ وَلِيُّ ثَوَابِكُمْ، وَإِلَيْهِ مَرَدُّكُمْ وَمَثَابُكُمْ، فَبَادِرُوا بِذَلِكَ قَبْلَ الْمَوْتِ الَّذِي لَا يُنْجِيكُمْ مِنْهُ حِصْنٌ مِنْيَعٍ، وَلَا هَرَبٌ سَرِيحٌ، فَإِنَّهُ وَارِدٌ نَازِلٌ وَوَاقِعٌ عَاجِلٌ، وَإِنْ تَطَاوَلَ الْأَجَلُ، وَآمَتِدَ الْمَهْلُ، فَكُلُّ مَا هُوَ آتٍ قَرِيبٌ، وَمَنْ مَهَّدَ لِنَفْسِهِ فَهُوَ الْمَصِيبُ. فَتَرَوُّوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ الْيَوْمَ لِيَوْمِ الْمَمَاتِ، وَاحْذَرُوا أَلِيمَ هَوْلِ الْبِيَّاتِ فَإِنَّ عِقَابَ اللَّهِ عَظِيمٌ، وَعِذَابَهُ أَلِيمٌ، نَارٌ تَلْهَبُ وَنَفْسٌ تَعْدَبُ وَشَرَابٌ مِنْ صَدِيدٍ وَمَقَامِعٌ مِنْ حَدِيدٍ، أَعَادَنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ مِنَ النَّارِ، وَرَزَقَنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ مِرَاقَةَ الْإِبْرَارِ وَعَفَرَ لَنَا وَلَكُمْ جَمِيعاً إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ وَأَبْلَغَ الْمَوْعِظَةِ كِتَابُ اللَّهِ. «ثُمَّ تَعَوَّذَ بِاللَّهِ وَقَرَأَ سُورَةَ الْعَصْرِ» ثُمَّ قَالَ: وَجَعَلْنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ مِمَّنْ تَسْعَهُمْ رَحْمَتُهُ وَيَشْمَلُهُمْ عَفْوُهُ وَرَعَفَتُهُ، وَاسْتَغْفِرُ اللَّهُ لِي وَلَكُمْ. «ثُمَّ جَلَسَ يَسِيرًا»، ثُمَّ قَامَ وَقَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي دَنَا فِي عُلُوِّهِ، وَعَلَا فِي دُنُوِّهِ، وَتَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِجَلَالِهِ وَاسْتَسَلَّمَ كُلُّ شَيْءٍ لِعِزَّتِهِ، وَخَضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ، أَحْمَدُهُ مَقْصِيراً عَنْ كُنْهِ شُكْرِهِ، وَأَوْمِنُ بِهِ إِذْعَاناً لِرُبُوبِيَّتِهِ، وَاسْتَعِينُهُ طَالِباً لِعِصْمَتِهِ، وَاتَوَكَّلْتُ عَلَيْهِ مَفَوْضاً إِلَيْهِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، إِلَهاً وَاحِداً أَحِداً، فَرِداً، صَمِداً، وَتَرّاً، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلِداً وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُسْتَفَى وَرَسُولُهُ الْمَجْتَبَى وَامِينُهُ الْمَرْضَى، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ بَشِيراً وَنَذِيراً، وَدَاعِياً إِلَيْهِ وَسَرَاجاً مُنِيراً فَبَلَّغَ رِسَالَتَهُ، وَادَى الْأَمَانَةَ، وَنَصَحَ الْأُمَّةَ، وَعَبَدَ اللَّهَ حَتَّى آتَاهُ الْيَقِينُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي الْأَوَّلِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي الْآخِرِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَوْمَ الدِّينِ. أَوْصِيكُمْ عِبَادَ اللَّهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالْعَمَلِ بِطَاعَتِهِ، وَاجْتِنَابِ مَعْصِيَتِهِ فَإِنَّهُ مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزاً عَظِيماً، وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالاً بَعِيداً وَخَسِرَ خُسْرَاناً مَبِيناً «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيماً» اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، أَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ عَلَى أَنْبِيَائِكَ وَأَوْلِيَائِكَ. (۳۵)

مطلب سوم: ترجمه خطبه امیرالمؤمنین علیه السلام

جابر از امام باقر علیه السلام روایت کرده که امیرالمؤمنین علیه السلام در روز جمعه‌ای این خطبه را ایراد نموده است: ستایش مخصوص خداوندی است که صاحب قدرت و سلطنت و دارای مهربانی و نیکویی است، او را بر نعمت‌های مستمرش ستایش می‌کنم و از عذاب و عقوبتش به او پناه می‌برم، شهادت می‌دهم که خدایی غیر از او نیست و شریکی ندارد، مخالف منکران و معاند باطل گریان هستم و اعتراف می‌کنم که او پروردگار جهانیان است و گواهی می‌دهم که محمد صلی الله علیه و آله بنده و پیامبر اوست، و ارسال رسل به برکت وجود او پی در پی انجام شده و پیامبری و نبوت با بعثت او خاتمه یافته است. و خداوند پیامبر را که (درود خدا بر او و اهل بیت او باد) رحمتی برای عالمیان است مبعوث کرده و درود فرستادن بر او را واجب فرمود، جایگاهش را نزد خود رفیع قرار داد و نیکوترین احسان خود را به او فرموده است. بندگان خدا! شما را به تقوای خدا سفارش می‌کنم؛ زیرا که خدا پاداش دهنده همه ثواب‌های شماست و بازگشت شما به سوی او و سرکار شما با اوست. قبل از آن که مرگ شما را دریابد اقدام به تقوا نمایید و تقوا پیشه نمایید، مرگی که هیچ دیوار و مانعی جلوی آن را نمی‌گیرد، و برای شما هیچ گریزی از آن نیست، همانا مرگ روزی بر شما وارد و بر شما نازل خواهد شد، اگرچه ظاهراً أجل تأخیر بیفتد و مهلت زیستن در دنیا به درازا بکشد؛ ولی بالاخره مرگ شما به زودی فرا خواهد رسید، پس هر کسی که آماده مرگ باشد کامروا خواهد شد و مرگ او به او آسیبی نخواهد رسانید، امروز برای روز مردن تان زاد و توشه فراهم کنید، خداوند شما را رحمت کند و از دردناکی و وحشت شب مرگ برحذر باشید، چراکه عقوبت خداوند، عظیم است و عذابش دردناک و آتش جهنم شعله‌ور و جان در عذاب است و نوشیدنی گناهکاران از چرک و خون و ضربتی از گرز آهنین برای آن‌هاست. خداوند همه ما را از آتش جهنم نگاهدار باشد، و رفاقت با نیکان را روزی ما گرداند. خداوند همه ما و شما را بیمارزد، همانا او آمرزنده و مهربان است، همانا بهترین خبر و عالی‌ترین موعظه و پند، قرآن است. آن‌گاه فرمود: اعوذ بالله و پس از آن سوره والعصر را قرائت کرد. سپس فرمود: خداوند ما و شما را تحت پوشش رحمت واسعه خود قرار دهد و مشمول رحمت و عفو خود گرداند، و برای خود و شما از خداوند آمرزش طلب می‌نمایم. آن‌گاه کمی نشست و پس از آن به پا خاست و خطبه دوم را چنین ایراد کرد: ستایش خدایی را که در عین بلند مرتبگی، به ما نزدیک و در عین نزدیکی به ما، در عالی‌ترین مراتب است و همه چیز در برابر عظمت او فروتن و تسلیم عزت و اقتدار اویند و همه چیز در برابر قدرت او خاضع اند و در عین این که اقرار دارم که در ادای حق شکر او قادر نیستم، با ایمان به پروردگاری او شهادت می‌دهم که جز او خدایی نیست و همتایی ندارد، و او احد و واحد و تنها و بی نیاز است و در درون ذات خود یکتا و در بیرون ذات خود بی‌همتا است، همسر و فرزندی ندارد. شهادت می‌دهم که محمد صلی الله علیه و آله بنده برگزیده و فرستاده مخصوص اوست و امین و مورد رضایت و خشنودی اش می‌باشد، که او را به حق بر بشریت مژده دهنده و بیم دهنده مبعوث کرد، که مردم را به سوی خدا بخواند و چراغ فروزان راه خداجویان است، و او نیز به خوبی رسالت خود را ابلاغ نمود و امانت پیامبری را ادا نموده است و امت را نصیحت کرد و تا لحظه وفات، خدا را پرستش نمود. پس از آغاز و انجام، درود و سلام بر او و خاندان او باد و تا روز قیامت بر او و اهل بیت او درود باد. بندگان خدا! شما را به تقوای الهی سفارش و به اطاعت خداوند و ترک معصیت توصیه می‌نمایم؛ زیرا هر کس از خدا و رسولش اطاعت کند کامیاب می‌شود، و هر کس که از خدا و رسولش سرپیچی کند، گمراهی سخت و زیانکاری آشکار نصیب او خواهد شد. آن‌گاه این آیه را قرائت کرد: (همانا خداوند و فرشتگانش، بر پیامبر درود می‌فرستند، ای کسانی که ایمان آوردید شما هم بر او درود و سلام بفرستید). خدایا بر محمد صلی الله علیه و آله بنده و فرستاده‌ات درود بفرست، بهترین درود هایی که بر پیام‌آوران و اولیای خود فرستادی. در پایان از ذات اقدس ربوبی مسئلت دارم که این ناقابل را که به قدر فهم ناقص خود از آیات و احادیث دریافتم و تقدیم حضور نمودم با احسان و کرم خود قبول نماید. در قدم‌هایی که در این سال‌ها در جمع بهترین بندگان خدا در روز جمعه و نماز جمعه برداشته‌ام به فضل خود بپذیرد و ما را به خاطر خلل و نقص در آن مؤاخذه نفرماید، و با فضل و احسان خود ما را مورد عنایت خود قرار دهد و این مختصر را منظور نظر اولین شهید محراب مولای متقیان امیر مؤمنان علیه

السلام بگرداند و قلب نورانی امام عصر - عجل الله فرجه - را از ما راضی فرماید. بمنه وفضله والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته.

منابع تحقیق

۱ - قرآن کریم. ۲ - نهج البلاغه، فیض الاسلام. ۳ - تفسیر نمونه، جمعی از نویسندگان؛ آیت الله مکارم شیرازی. ۴ - وسائل الشیعه، مرحوم شیخ حر عاملی رحمه الله. ۵ - مستدرک الوسائل، علامه حاج میرزا حسین محدث نوری رحمه الله. ۶ - بحارالانوار، علامه مجلسی رحمه الله. ۷ - صلاة الجمعة والعیدین فی مصادر الفریقین، دبیرخانه مرکزی ائمه جمعه. ۸ - احکام جمعه در اسلام، سید محمد تقی آل هاشم. ۹ - تحریر الوسیله، امام خمینی قدس سره. ۱۰ - مصباح المجتهد، شیخ الطافه محمد بن حسن الطوسی.

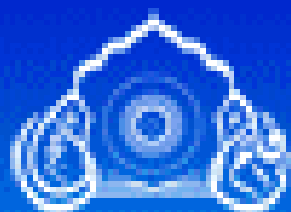
پی نوشت ها

(۱) یعنی مرغ بلند پرواز فکر بشری را یارای صعود به قله رفیع شخصیت من نیست. (۲) ینحدر عتی السیل؛ «سبیل فضایل از وجود من سرازیر است»، نهج البلاغه خطبه سوم. (۳) چکاوکی در روز عید به حضور سلیمان آمد و ران ملخی را که به عنوان عیدی در دهان داشت آمد که تقدیم کند. با زبان گویا به حضرت سلیمان گفت: همانا هدیه به ارزش هدیه دهنده است. (۴) الفقیه، ج ۱ ص ۴۲۳ باب وجوب الجمعة و فضلها ... (۵) مستدرک، ج ۶، ص ۶۸. (۶) صلاة الجمعة والعیدین فی مصادر الفریقین، ص ۱۹. (۷) سوره حج، آیه ۴۱. (۸) نهج البلاغه، نامه ۲۷. (۹) مستدرک الوسائل محدث نوری رحمه الله، ج ۶، ص ۱۳. (۱۰) همان، ص ۱۱. (۱۱) همان، ص ۱۴. (۱۲) نهج البلاغه، خطبه ۳. (۱۳) مستدرک، ج ۶، ص ۵۲. (۱۴) نهج البلاغه، نامه ۶۹. (۱۵) صلاة الجمعة والعید فی مصادر الفریقین، ص ۷۹. (۱۶) جمعه و احکام آن در اسلام سید محمد تقی آل هاشم، ص ۴۰. (۱۷) مستدرک الوسائل، حدیث ۲۱۱۶۸. (۱۸) مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۲۷. (۱۹) سوره جمعه، آیه ۱۱. (۲۰) صلاة الجمعة والعیدین فی مصادر الفریقین، ص ۱۰۹. (۲۱) نهج البلاغه، نامه ۲۷. (۲۲) مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۱. (۲۳) صلاة الجمعة والعیدین فی مصادر الفریقین، ص ۱۲۹. (۲۴) سوره جمعه، آیه ۹. (۲۵) همان، ص ۹۵. (۲۶) مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۱۸. (۲۷) بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۲۵۶. (۲۸) پمستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۰۲. (۲۹) صلوة الجمعة والعیدین فی مصادر الفریقین، ص ۱۳۳. (۳۰) مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۱۰۲. (۳۱) نهج البلاغه، نامه ۵۳. (۳۲) نهج البلاغه، نامه ۵۳. (۳۳) سوره آل عمران، آیه ۱۵۹. (۳۴) مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۶۹. (۳۵) مستدرک، ج ۶، ص ۲۷؛ بحارالانوار، ج ۸۶، ص ۲۳۴.

درباره مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

بسم الله الرحمن الرحيم جاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (سوره توبه آیه ۴۱) با اموال و جانهای خود، در راه خدا جهاد نمایید؛ این برای شما بهتر است اگر بدانید حضرت رضا (علیه السلام): خدا رحم نماید بنده‌ای که امر ما را زنده (و برپا) دارد ... علوم و دانشهای ما را یاد گیرد و به مردم یاد دهد، زیرا مردم اگر سخنان نیکوی ما را (بی آنکه چیزی از آن کاسته و یا بر آن بیافزایند) بدانند هر آینه از ما پیروی (و طبق آن عمل) می کنند بنادر البحار-ترجمه و شرح خلاصه دو جلد بحار الانوار ص ۱۵۹ بنیانگذار مجتمع فرهنگی مذهبی قائمیه اصفهان شهید آیت الله شمس آبادی (ره) یکی از علمای برجسته شهر اصفهان بودند که در دلدادگی به اهل بیت (علیهم السلام) بخصوص حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) و امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شهره بوده و لذا با نظر و درایت خود در سال ۱۳۴۰ هجری شمسی بنیانگذار مرکز و راهی شد که هیچ وقت چراغ آن خاموش نشد و هر روز قوی تر و بهتر راهش را ادامه می دهند. مرکز تحقیقات قائمیه اصفهان از سال ۱۳۸۵ هجری شمسی تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن امامی (قدس سره الشریف) و با فعالیت خالصانه و شبانه روزی تیمی مرکب

بینوا از دست آن ناصبی. بی گمان، خدای متعال می‌فرماید: «و هر که او را زنده کند، گویی همه مردم را زنده کرده است»؛ یعنی هر که او را زنده کند و از کفر به ایمان، ارشاد کند، گویی همه مردم را زنده کرده است، پیش از آن که آنان را با شمشیرهای تیز بکشد». مسند زید: امام حسین علیه السلام فرمود: «هر کس انسانی را از گمراهی به معرفت حق، فرا بخواند و او اجابت کند، اجری مانند آزاد کردن بنده دارد».

مرکز تحقیقات و ترجمه

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

